

УДК 519.21:378.2

Тетяна Фурсенко

ORCID iD 0000-0001-7192-8867

викладач кафедри іноземних мов, факультет маркетингу,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет»,
проспект Перемоги, 54/1, 03057 Київ, Україна,
tanya_kostylova@ukr.net

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ У СИСТЕМІ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КАНАДИ

Стаття присвячена аналізу перспективних напрямків модернізації функціонування університетської освіти на сучасному етапі, зокрема висвітленню ролі професійних об'єднань у системі моніторингу якості надання освітніх послуг закладами вищої освіти у Канаді. У розвідці представлено огляд основних шляхів співпраці професії та академічних установ. Досліджено особливості функціонування системи контролю якості вищої освіти в Канаді. Доведено, що канадська практика організації моніторингу є конструктивним підходом та відповідає сучасному соціальному замовленню, що його отримують університети, на підготовку кваліфікованих кадрів, котрі володіють достатнім набором знань та компетентностей, для того, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці у XXI ст.

Ключові слова: вища освіта; Канада; моніторинг; професійні об'єднання; якість освітніх послуг.

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2018.3-4.116120>

Вступ. Класична університетська освіта на сьогодні переживає кризу. Нині проблема професійної університетської підготовки полягає у тому, що часто-густо заклади вищої освіти не в змозі оперативного реагувати на зміни в економіці та не виконують завдання передбачення того, які знання знадобляться особі у майбутньому для виконання професійних обов'язків і, відповідно, не здійснюють підготовки студентів до побудови власної кар'єри. Тому питання якості університетської підготовки стоїть надзвичайно гостро. В цьому аспекті видається актуальним здійснити аналіз зарубіжного досвіду організації моніторингу за дотриманням та забезпеченням останньої.

Проблеми професійної підготовки фахівців за кордоном були предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців Н. Бідюк, Т. Десятова, В. Коваленко, Т. Кошманової, К. Корсака, Л. Пуховської, Н. Пацевко, А. Сбруєвої, Н. Собчак, Б. Шуневича та ін. А певні аспекти управління якістю надання освітньої підготовки в університетах висвітлювались у працях Г. Кравченко, П. Сауха, О. Чатченко, Ю. Зінковського, С. Ніколаєнка, В. Сластьоніна та інших.

Метою статті є аналіз практики залучення професійних об'єднань до співпраці із закладами вищої освіти як джерела стандартів професійної освіти на прикладі Канади.

Трансформаційні тенденції у вищій освіті XXI століття. На нинішньому етапі, в умовах стрімкого науково-технічного розвитку та ІКТ, вимогами до ефективності освітньої діяльності університетів з

підготовки особи до здійснення трудової діяльності, у відповідності до програми модернізації Європейської системи вищої освіти, є:

- стимулювання розвитку підприємницьких, творчих здібностей та здатності до самостійного прийняття рішень під час вивчення усіх дисциплін і на всіх рівнях підготовки;
- залучення роботодавців та представників ринку праці для розробки навчальних програм як фахівців з поточних тенденцій та потреб у тій чи іншій галузях економіки;
- формування так званого трикутника знань: наука – освіта – бізнес, в якому інноваційні технології інтегруються в навчальний процес, стаючи засобом та предметом навчання, що матиме наслідком застосування передових знань та технологій для вирішення конкретних робочих завдань у умовах реального бізнес середовища;
- позиціонування університетів як бази для відкриття стартапів та спін-оффів;
- посилення використання інформаційних технологій у навчальному процесі та впровадження елементів дистанційної освіти, що сприятиме підвищенню мобільності першого та оптимізації контролю за рівнем навчальних досягнень (Supporting growth and jobs, 2011, с. 6–12).

Як бачимо перед класичною університетською освітою у XXI столітті постають нові задачі, що потребують співпраці з зовнішніми радниками, відповідними галузями народного господарства та професійними об'єднаннями. Зосередимо свою увагу на останніх.

Професійні об'єднання: до проблеми функціональних освітніх обов'язків. Словник бізнес-тер-

мінів трактує поняття «професійне об'єднання» як галузеву асоціацію у межах професії, що посвідчує успішне виконання своїх вимог і на підставі цього здійснює сертифікацію, надаючи певний статус, як-от дипломований бухгалтер (Chartered Accountant), повірений у суді (Attorney at Law) тощо. Зазначається також, що професійні об'єднання зазвичай розробляють Кодекс професійної етики та мають монополію на формальну освіту своїх представників, їх ліцензування та позначення статусу (Professional body, 2018).

За твердженням М. Eraut та G. Cole, професійне об'єднання можна визначити як формально визнану організацію, що має свій статут чи хартію, та поширює власну юрисдикцію на функціонування всієї професії чи окремого аспекту професійної діяльності. При цьому, певні види членства в організації набуваються шляхом складання ряду іспитів та наявності відповідності вимогам до здійснення професійної діяльності (Harvey, Mason & Ward, 2014, с. 8).

Слід сказати, що хоча тісна співпраця з професійними об'єднаннями є новим явищем для профільної професійної підготовки вітчизняних фахівців та представників більшості світових професій, їх значна роль у професійній освіті ряду фахівців закріпилась вже давно.

Спробуємо узагальнити типи та функції професійних об'єднань у системі вищої освіти, аналізуючи світовий досвід. Як показав аналіз, їх основні завдання можуть полягати у наступному (при цьому з поданого списку організація може виконувати як всі, так і окремі пункти):

- визначення рівня підготовки та кваліфікації для вступу до професії;
- здійснення оцінки знань, умінь та навичок майбутніх фахівців;
- забезпечення та моніторинг відповідності освітніх установ-провайдерів професійних освітніх послуг встановленим стандартам;
- визначення норм підвищення кваліфікації та здійснення подальшої професійної діяльності.

За критерієм обов'язковості для вступу до професії членство у професійному об'єднанні поділяється на обов'язкове та необов'язкове, що є лише додатковою конкурентною перевагою. Так, наприклад Об'єднаного Королівства, перше має місце у випадку з солісторами (категорія адвокатів, що здійснюють підготовку судових матеріалів), друге – у випадку з електротехніками (Harvey, Mason & Ward, 2014, с. 9).

Крім того, відмінним виступає і ступінь співпраці професійних об'єднань з закладами вищої освіти щодо змісту навчання. Так, у ряді випадків професійні об'єднання розробляють програму та навчальні курси, а заклади вищої освіти, будучи схваленими останніми, лише здійснюють викладання на основі розроблених матеріалів. Це має місце у випадку з Інститутом дипломованих банкірів у Великобританії (Chartered Institute of Bankers). Інші професійні об'єднання надають більший ступінь автономності профільним закладам вищої освіти. Так, Освітній комітет Генеральної медичної ради (General Medical Council)

розробив рекомендації з неповної вищої медичної освіти (Recommendations on Undergraduate Medical Education), що певним чином регулюють загальну форму та зміст навчальних програм, однак кожна освітня установа створює свій відповідний власний документ, зобов'язуючись лише узгоджувати зміни у навчальних програмах з відповідним комітетом. Також існує досить велика кількість професійних об'єднань, які не формують власне навчальні програми, однак їх кваліфікаційні вимоги передбачають, що для отримання членства в організації, передбачається сформованість певних компетенцій. Такий підхід спостерігаємо у випадку з Інститутом дипломованих дизайнерів (Chartered Society of Designers) (Harvey, Mason & Ward, 2014, с. 24–26).

Також слід зазначити, що участь професійних об'єднань у формуванні організаційних та змістових засад підготовки фахівців у закладах вищої освіти не завжди сприймалась позитивно. Так, у 1995–1996 рр. Радою з питань освіти Австралії був проведений аналіз на предмет підтвердження чи спростування факту надто жорсткого контролю закладів вищої освіти з боку професійних об'єднань, що, за твердженням академічної спільноти, було несприятливим фактором для університетської освітньої підготовки, оскільки стримувало інновації, інтелектуальний розвиток студентів та використання дослідницьких можливостей закладів вищої освіти. Результати проведеного розгляду засвідчили безпідставність таких заяв. Крім того, у звіті мова йшла про те, що механізм акредитації університетських курсів професійними об'єднаннями повинен визнавати внутрішньо університетські механізми забезпечення якості освітнього процесу та концентруватись у більшості випадках на результаті проходження тих чи інших курсів, радше ніж на детальній специфікації методології, засобів та форм, з використанням яких такі досягнення стали можливими (Professional education and credentialism, 1996).

Особливості організації системи моніторингу якості вищої освіти у Канаді. Роль професійних об'єднань в системі вищої освіти Канади можна розглядати як унікальну практику. Функціонування таких установ як джерела стандартів професійної освіти тут стало наслідком особливостей організації першої. Так, система вищої освіти у цій країні організована, з точки зору наявності підпорядкування освітніх установ центральним органам влади та реалізації єдиної державної політики у цій сфері, досить незвичайним чином. Освіта загалом і вища освіта зокрема знаходяться тут у юрисдикції провінцій. Таким чином, у цій країні відсутнє Федеральне міністерство освіти, а, отже, й єдина національна стратегія розвитку освітньої системи, загальнодержавний механізм акредитації освітніх установ, універсальний механізм оцінки якості надання освітніх послуг, що у більшості країн світу знаходиться саме у компетенції урядової організації – профільного Міністерства. По суті, систему вищої освіти Канади складають тринадцять окремих підсистем – десять провінцій та три території, котрі автономно формулюють освітню політику і

встановлюють стандарти здійснення професійної підготовки. Тому справедливо стверджувати, що система забезпечення якості освітніх послуг на рівні вищої освіти є багатокомпонентною та складною організацією, котру складають наступні елементи: Асоціація університетів Канади, провінційні міністерства та відповідні комітети, внутрішньо університетський рівень, а також співпраця з професійними об'єднаннями.

Коротко розглянемо сутність кожного з зазначених аспектів. Так, Асоціація університетів Канади є своєрідним аналогом урядового Міністерства освіти. Орган заснований у 1911 р., фінансується переважно на основі членських внесків та налічує 96 закладів вищої освіти, основне завдання полягає у виробленні жорстких критеріїв для членства в Асоціації як умови забезпечення якості освітніх послуг та моніторинг за їх дотриманням, що здійснюється кожні п'ять років на основі самооцінки закладів вищої освіти та експертного висновку (Who we are, 2018).

Також кожна канадська провінція має власну систему забезпечення якості вищої освіти, що управляється за допомогою організацій, котрі представляють університети, провінційного уряду та урядових організацій чи комбінації зазначених факторів. Незважаючи на наявність різноманіття підходів, мета системи забезпечення моніторингу вищої освіти здебільшого однакова та полягає у забезпеченні якості надання освітніх послуг, встановленні норм частотності та ефективності проходження перевірок та розробці процесуального механізму здійснення аудиту (Provincial quality assurance systems, 2018).

Ще одним рівнем моніторингу є внутрішньо-університетський. Відповідно до вимог Асоціації, її члени зобов'язані мати систему внутрішнього моніторингу якості університетської підготовки, що різниться від одного університету до іншого, та передбачає два аспекти: здійсненні самооцінки та надання необхідних матеріалів та доступу для отримання експертних висновків щодо своєї діяльності. Зазначені функції зазвичай виконуються університетським сенатом чи іншим управлінським органом.

Додатково до державної та університетської системи оцінки якості освітнього процесу, в Канаді досить поширеною є практика акредитації університетських програм професійними об'єднаннями на провінційному, загальнодержавному або міжнародному рівнях, що здійснюється з метою аналізу змісту навчання, методів та форм організації роботи студентів, їх науково-дослідної діяльності на предмет відповідності вимогам майбутньої професії.

Так, до прикладу, такий підхід має місце у підготовці канадських бухгалтерів, акредитація університетської програми здійснюється у цьому випадку Асоціацією канадських дипломованих професійних бухгалтерів (Chartered Professional Accountants Canada). Проходження курсів в акредитованих закладах вищої освіти (по три-чотири установи в Альберті, Британській Колумбії, Онтаріо та Квебеку) з показником успішності в 60 %, дає

право на звільнення від ряду з шести передбачених фахових курсів на шляху до отримання сертифікату з обліку та фінансів (ACAF – Advanced Certificate in Accounting and Finance). Існує також 5 прикладних курсів, які адмініструються виключно Асоціацією та підсумковий іспит (The Advanced Certificate in Accounting and Finance (ACAF) program, 2018).

Деяко відмінна практика спостерігається й у випадку з підготовкою канадських архітекторів. Університетські програми підготовки цих фахівців також проходять акредитацію Радою з сертифікації архітекторів в Канаді (Canadian Architectural Certification Board), починаючи ще з 1991 року, при цьому проходження акредитованої програми, що на сьогодні доступно в 11 університетах, є підставою для отримання професійного сертифікату без додаткових випробувань (Application for Certification, 2018).

Сільськогосподарський інститут Канади (Agricultural Institute of Canada), здійснює акредитацію університетських програм, починаючи з 1998 року, виконуючи при цьому допоміжну функцію з оцінки якості навчального процесу на відповідних програмах для установ, що присуджують кваліфікацію «спеціаліст з агрології» (Professional Agrologist) – таких на території Канади налічується 10, по одній у кожній провінції (Accreditation Program, 2018).

Наведемо перелік інших програм та професійних об'єднань, відповідальних за їх акредитацію (який, до речі, не є повним та наводиться з метою ілюстрування широти залучення професійного компоненту у сферу вищої освіти Канади):

- Бізнес адміністрування, комерція та туризм: Асоціація магістрів з бізнес-адміністрування (Association of MBAs), Асоціація з розвитку бізнес факультетів (Association to Advance Collegiate Schools of Business), Акредитаційна рада для бізнес шкіл та програм (Accreditation Council for Business Schools & Programs), Професійна асоціація менеджерів по персоналу Онтаріо (Human Resources Professionals Association of Ontario), Інститут готельної індустрії (Institute of Hospitality), Світова організація з туризму (World Tourism Organization) тощо. Слід зазначити, що акредитація освітніх бізнес-програм здійснюється переважно на добровільній основі.

- Інженерія: Транспорт Канади (Transport Canada), Інженери Канади (Engineers Canada), Канадська рада техніків та технологів (Canadian Council of Technicians and Technologists).

- Екологія: Еко Канада (Eco Canada).

- Хімія: Канадська спілка хіміків (Canadian Society for Chemistry), Канадська рада техніків та технологів (Canadian Council of Technicians and Technologists).

- Комп'ютерні науки: Канадська асоціація І.Т. професіоналів (Canada's Association of I.T. Professionals).

- Освіта та навчання: Канадська асоціація дуальної освіти (Canadian Association for Co-operative Education), Відділ з регулювання викладацької діяльності в Британській Колумбії (Teacher Regulation Branch: Government of British Columbia), Коледж учителів Онтарію (Ontario College of Teachers).

- Правознавство: Федерація правових спілок Канади (Federation of Law Societies of Canada).
- Бібліотечна справа: Американська асоціація бібліотекарів (American Library Association).
- Медицина: Асоціація медичних факультетів Канади (Association of Faculties of Medicine of Canada), Комісія з акредитації освітніх програм з лікувальної справи (Commission on Accreditation of Allied Health Education Programs), Канадська медична асоціація (Canadian Medical Association), Коледж сімейних лікарів Канади (College of Family Physicians of Canada) тощо.
- Ветеринарія: Асоціація ветеринарної медицини Канади (Canadian Veterinary Medical Association), Американська асоціація ветеринарної медицини (American Veterinary Medical Association).
- Фармацевтика: Канадська рада з питань акредитації фармацевтичних програм (Canadian Council for Accreditation of Pharmacy Programs).
- Соціальна робота: Канадська асоціація з освіти соціальних працівників (Canadian Association for Social Work Education).
- Актуарна наука: Канадський інститут актуаріїв (KIA), за участю CAS та SOA (Professional programs accreditation, 2018)

Зазначена практика співпраці академічних установ та професії є загальнодержавною. Ефективність такого підходу до організації системи вищої освіти доводить якість освітньої підготовки фахівців у Канаді. Так, за даними світового консорціуму закладів вищої освіти Universitas 21, котрий щорічно публікує рейтинг 50 світових систем вищої освіти, за результатами 2017 року, Канада перебуває на 7-му місці, а Україна – на 35-му (Williams, Leahy & Jensen, 2017, с. 7)

Висновки. Таким чином, можемо підсумувати, що особливості організації функціонування системи вищої освіти Канади, з такою характерною особливістю як її цілкова децентралізація, забезпечують гнучкість університетської освіти та відкривають можливості залучення стандартів професії в освітню підготовку. Такий підхід видається виправданим, оскільки сприяє формуванню фахівців, що відповідають потребам та запитам ринку праці. Як бачимо, така практика відповідає сучасним тенденціям розвитку європейської вищої освіти, пріоритетами якої виступає практична спрямованість навчання та озброєння студентів навичками до здійснення самоосвіти. Перспективними напрямками подальших досліджень можуть бути розвідки, присвячені можливостям використання канадського досвіду в українській практиці.

References

- Accreditation Program* (2018). The Agricultural Institute of Canada. Retrieved from <http://www.aic.ca/programs/accreditation-program/> (eng).
- Application for Certification* (2018). The Canadian Architectural Certification Board. Retrieved from <http://cacb.ca/en/how-to-apply/#> (eng).
- Harvey, L., Mason, S., Ward, R. (2014). *The Role of Professional Bodies in Higher Education Quality Monitoring*. Birmingham, Great Britain: QHE (eng).
- Professional body (2018). *Business dictionary*. Retrieved from <http://www.businessdictionary.com/definition/professional-body.html> (eng).
- Professional education and credentialism* (1996). Australian Govt. Pub. Service. Retrieved from <https://catalogue.nla.gov.au/Record/2904486> (eng).
- Professional programs accreditation* (2018). Universities Canada. Retrieved from <https://www.univcan.ca/universities/quality-assurance/professional-programs-accreditation/#A> (eng).
- Provincial quality assurance systems* (2018). Universities Canada. Retrieved from <https://www.univcan.ca/universities/quality-assurance/provincial-quality-assurance-systems/> (eng).
- Supporting growth and jobs – an agenda for the modernization of Europe’s higher education systems* (2011). Luxembourg, Luxembourg: Publications Office of the European Union (eng).
- The Advanced Certificate in Accounting and Finance (ACAF) program* (2018). Chartered Professional Accountants of Canada. Retrieved from <https://www.cpacanada.ca/en/cpa-canada-advanced-certificate-in-accounting-and-finance/acaf-program> (eng).
- Who we are* (2018). Universities Canada. Retrieved from <https://www.univcan.ca/about-us> (eng).
- Williams, R., Leahy, A., Jensen, P. (2017). *U 21 Ranking of National Higher Education Systems 2017*. Melbourne, Australia: Melbourne Institute of Applied Economic and Social Approach (eng).

РОЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ОБЪЕДИНЕНИЙ В СИСТЕМЕ МОНИТОРИНГА КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ КАНАДЫ

Фурсенко Татьяна, преподаватель кафедры иностранных языков факультета маркетинга, Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана, проспект Победы, 54/1, 03057 Киев, Украина, tanya_kostylova@ukr.net

Статья посвящена анализу перспективных направлений модернизации функционирования университетского образования на современном этапе, в частности освещению роли профессиональных объединений в системе мониторинга качества предоставления образовательных услуг высшими учебными заведениями. В исследовании представлено освещение основных путей сотрудничества профессии и академических учреждений. Проанализировано функционирование системы контроля качества высшего образования в Канаде. Доказано,

что канадская практика организации мониторинга является конструктивным подходом и соответствует современному социальному заказу, который получают университеты, на подготовку квалифицированных кадров, владеющих достаточным набором знаний и компетентностей для того, чтобы быть конкурентоспособным на рынке труда в 21 веке.

Ключевые слова: высшее образование; Канада; мониторинг; профессиональные объединения; качество предоставления образовательных услуг.

THE ROLE OF PROFESSIONAL BODIES IN HIGHER EDUCATION QUALITY ASSURANCE SYSTEM IN CANADA

Fursenko Tetiana, Instructor in English, Faculty of Marketing, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, 54/1 Peremohy Ave., 03057 Kyiv, Ukraine, tanya_kostylova@ukr.net

The paper traces modern trends in higher education systems transformation in Europe. All the tendencies might be grouped under the same goal: universities should be the basis not only for making students well-educated. The main priorities have been shifted towards enhancing applied professionally oriented knowledge and skills and equipping students with the methodology for continuing professional development. The latter implies lots of self-study. The way to make these ideas come to fruition is to delegate the duties of establishing education standards and qualification requirements from national governmental structures to professional bodies at least to some extent. Professional organizations are obviously much more aware of what an aspiring worker has to be capable of in order to be a good representative of the profession. Despite such experience being new to the vast majority of specializations in most countries, the approach of academic programs being the subject to accreditation by professional bodies and the expansion of degree granting authority to professional institutions is well-established in Canada. Quality assurance procedures and standards here are multilayered. Apart from professional bodies, the system is also comprised of membership in Universities Canada, provincial governments and organizations, internal policies of universities. The hard evidence of effectiveness of combining academic and professional environment into a single whole is the fact that Canadian academic credentials are recognized internationally as the ones certifying quality. Besides, the approach to higher education quality assurance based on professional bodies acting as the main regulator that performs standard setting and approval function is considered to be the one contributing to equipment students with applied knowledge and skills fulfilling the real needs of the chosen occupation. Consequently, partnership between higher education institutions and professional bodies fully corresponds to the modern trends that are currently dominating in future specialists' professional training.

Key words: Canada; higher education; monitoring; professional body; quality assurance.

Стаття надійшла до редакції 26.08.2018
Прийнято до друку 30.10.2018